

Medya okuryazarlığı herkese lazım

04. 06.2013

Yrd. Doç. Dr. Metin Ersoy / Havadis Gazetesi

Bireyler medyanın olumsuz etkilerine karşı "bilgiyi" yerleştirebilir. Daha fazla bilgiye sahip olan bireyler, medyanın işleyişini anlayabileceği gibi, olumsuz etkilere de daha az maruz kalmaktadır.

Medyanın kamuoyu oluşturmaktaki rolü üzerine yapılan tartışmalar devam ediyor. Yıllardır medyanın çatışmalarda oynadığı ve sorumluluklarını araştıran bir akademisyen olarak, medyanın birçok hadisede sınıfta kaldığını söyleyebiliriz. Bu öyle bir nokta ki medya elindeki gücü pozitif kullanmak yerine, genelde sorumsuzca kullanarak bireyleri negatif etkilemeyi tercih ediyor. Bu etkiye maruz kalan bireyler de içinde bulunduğumuz bilgi ve iletişim çağında zaman zaman ne yapacağını bilemiyor. Dolayısıyla bu yazıda medyadan gelen mesajlara nasıl karşılık verilebileceği konusunu; "medya okuryazarlığı" kavramı üzerinden tartışmak istiyorum.

Aktif bir nesil hedefleniyor

Medya okuryazarlığı kavramı adından da anlaşılabilir gibi medyayı okumamız için bizlere yardımcı olabilecek eğitimler, tavsiyeler ve öneriler sunuyor. Temel amaç ise; bireylerin medyanın işleyişini anlaması ve kavraması, ayrıca gerçek dünya ile medyanın yarattığı dünyayı bir birinden ayırt etmesidir. Böylece bireyler medyayı tüketen "pasif" bireyler olmak yerine, kendine sunulan bilgi, görüntü, fotoğraf ve haberleri sorgulayan, eleştiren, aktif bireyler olmaları hedefleniyor. Çoğulculuk, katılımcılık ve demokrasi anlamında ele aldığımızda, vatandaşların bu şekilde aktif, düşünen ve eleştiren bireyler olması bir zenginlik olarak kabul edilebilir. Bu şekilde daha sağlıklı düşünen ve tartışan, aktif bir nesil hedefleniyor.

Medya okuryazarlığı dersi

Medya okuryazarlığı birçok ülkede, okullarda müfredata alındı ve öğrencilere ders olarak okutulmaya başlandı. Türkiye'de 2005 yılında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) ise 2012 yılında ders müfredatına giren medya okuryazarlığı dersi, ne yazık ki gerekli ilgiliyi görmüyor. Zira, söz konusu dersler Türkiye'de seçimlik ders olarak ilköğretim seviyesinde sunulduğu için öğrenciler

ya dersleri seçmiyor ya da seçildiği zaman derslerde başka aktiviteler yapıyor. Ayrıca derslerin zorunlu olmaması, gereken ilgiyi görmemesi anlamına geliyor. Türkiye'de katıldığım bir aktivitede, medya okuryazarlığı derslerini edebiyat öğretmenlerinin verdiğini öğrenmek beni üzmüştü. Bu dersler için iletişim fakültelerinden mezun, medyayı iyi tanıyan ve pedagojik formasyona sahip mezunlar tercih edilmeliydi.

Medya okuryazarlığı öğretmenliği

KKTC'de ise farklı bir sorun ile karşı karşıyayız. Medya okuryazarlığı eğitimi küçük yaşlardan başlaması gerekirken, KKTC'de lise düzeyinde zorunlu olarak müfredata girdi. Böylece ilköğretim, bir başka deyişle küçük yaşlardaki öğrenciler bu eğitimin dışında bırakıldı. Halbuki, bu derslerin en erken yaşta başlaması, öğrencilerin özellikle etkiye daha fazla açık oldukları yaşlarda medyayı daha iyi anlamalarını sağlayacaktır. Umarım bu durum yakın zamanda düzeltilir. KKTC'de de bu dersleri verebilecek yeterlilikte öğretmenin eksikliği gözlemleniyor. Bu konuda üniversitelerden destek alınarak, bazı çözümler üretilebilir. Ayrıca bu vesileyle öğretmenlik yapmak isteyen iletişim fakültesi mezunları da eğitim fakültelerinden alacakları yüksek lisans eğitimi ile medya okuryazarlığı öğretmenliğine adım atabilirler.

"Sorgulamak ve eleştirmek"

Medya okuryazarlığının önemini vurgulayarak konuya devam edecek olursak, günümüzde medyanın ve özellikle internetin gücünü tartışmaya gerek bile yok. Genç neslin zamanının önemli bir kısmını yeni medya düzeninde yani internette ve sosyal ağlarda geçirdiğini biliyoruz. Söz konusu iletişim platformlarından kendilerine sunulan mesajları algılamakta, sorgulamakta ve eleştirmekte pasif oldukları gerçeğinden hareketle, medya daha da bir önem kazanıyor. Gerçi geleneksel medya kendisinin "sorgulanmasını ve eleştirilmesini" kolay kolay kabul etmiyor. Bunun temel sebebi de sorgulayan ve eleştiren bir kişinin ileride "tüketiminin" düşeceği endişesi yatıyor.

Pasif tüketim isteniyor

Medyanın statükonun devamı, yani kapitalizmin tüketim kültürünün sürdürülebilmesi için oynadığı rolü düşündüğümüzde, bu kaygının yersiz olmadığını anlıyoruz. Zira, medya mesajlarının bireyler tarafından sürekli pasif olarak tüketmesi ve eleştirilmemesini arzu ediyor. Böylecek mevcut düzen devam edecek, medya da bireyleri reklamcılara karşı birer meta olarak pazarlayabilecek. Televizyonlardan örnek verecek olursak; "benim şu kadar izleyicim var" diyerek

rakamsallaştırdığı bireyleri, reklamcılardan daha fazla reklam alabilmek için kullanılıyor.

"Siz düşünmeyin"

Medya okuryazarlığının çocuklara ve yetişkinlere öğretilmesinin bir önemi de medyanın "kurgusal" olduğunu almalarını sağlamaktır. Medyada üretilen haberler, eğlence programları, diziler vb. hepsi de insan eli değmiş, doğal olmayan ve belirli bir amaç için kurgulanmış yapımlardır. Başkaları tarafından belirli bir ideoloji ile hazırlanan söz konusu programlar, bizlerden tek bir bakış açısı ile bakmamızı ve inanmamızı istiyor. Gerçi medyadan herkesin aynı şeyi anlaması ve aynı seviyede etkilenmesi zor olsa da, söz konusu medya "kurgusallığı" ile tek bir kültür inşası yapılıyor. İşte bu popüler kültür de genelde tüketimi destekleyen, bireyleri pasifleştiren, "siz düşünmeyin ben sizin için düşünürüm" diyen bir zihniyete dönüşüyor.

Bilgili bireylere ihtiyaç var

Sonuç olarak toplumun tüm bireylerinin medyayı daha iyi okuyabilmesi için bu süreçte eğitilmesi gerekiyor. Bu sadece okullarda olacak bir eğitim değil, köy kurslarında, ailelere yönelik kurslarda, kısacası toplumun tüm paydaşları hedef alınarak bir eğitim programı yapılmalı. Böylece okullarda yapılan eğitim, çevrede ve ailede de desteklenecektir. Tüm bunlar gerçekleşene kadar ise bireyler medyanın olumsuz etkilerine karşı "bilgiyi" yerleştirebilir. Daha fazla bilgiye sahip olan bireyler, medyanın işleyişini anlayabileceği gibi, olumsuz etkilere de daha az maruz kalmaktadır.

KKTC'de de eğitim müfredatına giren medya okuryazarlığı dersi için katkı koyan tüm paydaşları tebrik etmek gerekiyor. Başta bu konuda öncülük eden akademisyenleri, daha sonra Yayın Yüksek Kurulu'nu ve son olarak bu isteğe kayıtsız kalmayan Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı yetkililerine teşekkür etmeliyiz. Tabii yukarıda bahsettiğimiz bazı sıkıntıları aşmaları durumunda medya okuryazarlığının daha sağlam bir zemine oturtulması sağlanabilir.